

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ჟურნალისტიკა და მასობრივი კომუნიკაცია

ნუცა მინაგორაშვილი

დეზინფორმაციული ნარატივები და მათი ელემენტები
კრიზისულ სიტუაციებში
ტელეკომპანია „იმედსა“ და „ფორმულაზე“

ნაშრომი შესრულებულია ჟურნალისტიკის ბაკალავრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: მაია ტორაძე
ასოცირებული პროფესორი

თბილისი
2026 წელი

აბსტრაქტი

აღნიშნული კვლევა მიზნად ისახავს დეზინფორმაციული ნარატივების სააშკარაოზე გამოტანას საქართველოს მედიაგარემოში 2024 წლის საპროტესტო აქციებისა და პოლიტიკური გამოსვლების გაშუქების მაგალითზე. ქეისის შესასწავლად შერჩეულია ორი ტელეკომპანია - “იმედი” და “ფორმულა”, რომლებიც განსხვავებულად აშუქებდნენ აღნიშნულ მოვლენებს. კვლევა ეფუძნება შემთხვევის ანალიზს, რომელიც მიზნად ისახავს იმ ნარატივების იდენტიფიცირებას, რომლებიც მეტწილად შესაძლოა შეფასდეს, როგორც დეზინფორმაციული და მიკერძოებული. კვლევაში გამოყენებულია კონტენტ-ანალიზის მეთოდი.

კვლევის შედეგები ცხადყოფს მედიის ადგილს პოლარიზებულ საინფორმაციო გარემოში და აჩვენებს, რომ დეზინფორმაციული ნარატივები ხშირად არა მხოლოდ ფაქტობრივი უზუსტობით, არამედ კონტექსტის შერჩევითი გადმოცემითაც ყალიბდება. ნაშრომი ხელს უწყობს მედიის როლის უკეთ გააზრებას თანამედროვე ქართულ საინფორმაციო სივრცეში.

სარჩევი

აბსტრაქტი-----	2
შესავალი-----	4
თავი 1 დეზინფორმაციული ნარატივების თეორიული საფუძვლები	
1.1 ლიტერატურის მიმოხილვა.-----	7
თავი 2. თეორიული ჩარჩო-----	14
თავი 3. ძირითადი ნაწილი	19
3.1. კონტენტ-ანალიზი.....	19
3.1.1 ტელეკომპანია „იმედისა“ სიუჟეტების ანალიზი.-----	20
3.1.2 ტელეკომპანია „ფორმულას“ სიუჟეტების ანალიზი-----	28
დასკვნა.....	33

შესავალი

21-ე საუკუნეში ინფორმაციის გავრცელების სისწრაფემ და სოციალური მედიის ამ საფეხურით განვითარებამ მედიისა და საზოგადოების კომუნიკაციის ფორმა შეცვალა. პლატფორმები როგორიცაა: Tik tok, Facebook, Youtube – ინფორმაციათა გავრცელების მთავარ იარაღად იქცა. აღნიშნულმა პროცესმა კი მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი ინფორმაციის სწრაფად გავრცელებას, თუმცა აქვე ვაწყდებით ერთ მნიშვნელოვან პრობლემას – დეზინფორმაციის გავრცელებას საზოგადოებაში.

დეზინფორმაცია მოიაზრებს განზრახ შექმნილ და გავრცელებულ არასწორ და მანიპულაციური ხასიათის ინფორმაციას, რომლის მთავარი მიზანია საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა და საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე უარყოფითად მოქმედება. თანამედროვე მედიაგარემოში დეზინფორმაცია მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენს, რადგან, ციფრული პლატფორმების მეშვეობით, მსგავსი ინფორმაციული გზავნილები მოკლე დროში ფართო აუდიტორიამდე აღწევს. ამის შედეგი კი არის ის, რომ დეზინფორმაციული ნარატივები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს როგორც საზოგადოებრივ, ისე პოლიტიკურ პროცესებზე.

დეზინფორმაცია ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად რჩება, რადგან ცრუ და არასანდო ინფორმაცია გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ აზრსა და, საბოლოო ჯამში, პოლიტიკურ პროცესებზე. სოციალური მედიის ალგორითმები ხელს უწყობს პოლარიზებული ინფორმაციის სწრაფ გავრცელებას საზოგადოებაში, რაც საგრძნობლად ზრდის დეზინფორმაციული ნარატივის ეფექტურობას და მისი ამ გზით გავრცელებას.

საქართველოს მედიაგარემო განსაკუთრებული პოლარიზაციით ხასიათდება. ამ ყველაფერს კი ხაზს უსვამს ის ფაქტი რომ, ყველა ტელევიზია და ონლაინ მედია, თავიანთი პოლიტიკური ინტერესების შესაბამისად, აშუქებს ამა თუ იმ მნიშვნელოვან ინფორმაციას. აღნიშნული მიდგომა კი, განსაკუთრებით

თვალსაჩინოა „იმედისა“ და „ფორმულას“ შემთხვევაში, რადგან ორივე მედიასაშუალება გამოირჩევა განსხვავებული პოლიტიკური ხედვით.

ქართულ სოციალურ მედიაში ხშირად ვრცელდება ისეთი ნარატივები, რომლებიც უკავშირდება შიდა პოლიტიკურ პროცესებსა და საზოგადოებრივ პროტესტებს, ხოლო შემდეგ აღნიშნული საკითხები იმდენად განსხვავებული ინტერპრეტაციით ვრცელდება, რომ საზოგადოებაში განსხვავებულ და კრიტიკულ აზრს იწვევს.

კვლევის ფარგლებში განხილული იქნება, რა სახით ვრცელდება დეზინფორმაციული ნარატივები ქართულ სოციალურ მედიაში. ასევე, რა ძირითადი განსხვავებებია „იმედისა“ და „ფორმულას“ მიერ კონკრეტული საკითხების გაშუქებისას

აღნიშნული განსხვავებები კი მკაფიოდ გამოვლინდა 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის საპროტესტო აქციების გაშუქების პროცესისას. კონკრეტულად ამ პერიოდის განმავლობაში, მედია აქტიურად ავრცელებდა მიმდინარე მოვლენებს, თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, სხვადასხვა ინტერპრეტაციით. ეს ყველაფერი კი ქმნიდა, ხშირ შემთხვევაში, ურთიერთსაწინააღმდეგო საინფორმაციო გარემოს.

სწორედ ამიტომ, მოცემული კვლევა მიზნად ისახავს დეზინფორმაციული ნარატივების მხილებას ტელეკომპანია „იმედისა“ და „ფორმულას“ მაგალითზე. ამასთანავე, იმ ფაქტის ანალიზს, თუ როგორ შეიძლება გავლენა მოახდინოს მსგავსი ნარატივების გავრცელებამ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე.

• კვლევის აქტუალობა

დეზინფორმაციის საკითხი დღეს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან და გადაუჭრელ პრობლემად რჩება. საზოგადოების უმეტესი ნაწილი ინფორმაციას სწორედ სოციალური ქსელიდან იღებს. აღნიშნული ფაქტი კი, ხშირ შემთხვევაში მოიცავს არასანდო და მანიპულაციური საკითხების გავრცელებას საზოგადოებაში.

ბოლო წლებში განსაკუთრებით გამოიკვეთა დეზინფორმაციული ნარატივები ისეთ თემებზე, როგორიცაა: ევროკავშირი; დასავლეთის გავლენა, რუსეთ-უკრაინის ომი, საპროტესტო აქციები და სხვა. მსგავსი საკითხები, ხშირად

ემოციურ და მანიპულაციურ დამოკიდებულებას იწვევს საზოგადოებაში, რაც კიდევ უფრო ზედის დეზინფორმაციის გავრცელების შანსს.

აღნიშნული საკითხის კვლევა განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია, რადგან დეზინფორმაციული ნარატივების შესწავლა ცხადყოფს, თუ როგორ და რა სახით ზემოქმედებს მედიასაშუალებები - „იმედი“ და „ფორმულა“ საზოგადოების განწყობასა და აზრის ფორმირებაზე. ამ ორი მედიის განხილვა საშუალებას იძლევა, გამოიკვეთოს, რამდენად უწყობს ეს პროცესი ხელს კიდევ უფრო მკვეთრად პოლარიზებული მედიაგარემოს შექმნას.

1. ლიტერატურის მიმოხილვა

დეზინფორმაციის გავრცელება ერთ-ერთ მნიშვნელოვან და აქტუალურ გამოწვევად რჩება ქართულ რეალობაში. მკვლევრები დეზინფორმაციას განმარტავენ, როგორც განზრახ გავრცელებულ მცდარ ან მანიპულაციურ ინფორმაციას, რომლის გავრცელებაც მიზნად ისხავს საზოგადოების შეცდომაში შეყვანას და საზოგადოებრივ განწყობაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენას. სხვადასხვა კვლევის მიხედვით, დეზინფორმაცია განსაკუთრებით აქტუალურად ვრცელდება მედიისა და სოციალური ქსელების საშუალებით.

უორდლისა და დერაშხანის მიხედვით (Wardle & Derakhshan 2017), დეზინფორმაცია წარმოადგენს განზრახ შექმნილ და გავრცელებულ მცდარ ინფორმაციას, რომლის მთავარი მიზანიცაა საზოგადოების შეცდომაში შეყვანა. ავტორები განასხვავებენ დეზინფორმაციას და მცდარ ინფორმაციას, რაც კვლევისთვის მნიშვნელოვანია, რადგან მედია ხშირად ავრცელებს ინფორმაციას, რომელიც ხშირად შესაძლოა იყოს მცდარი, მაგრამ არა წინასწარგანზრახული.

თანამედროვე პოლიტიკურ მედიისა და პოლიტიკური კომუნიკაციის კვლევები, ცალსახად მიგვანიშნებს, რომ ინფორმაცია ხშირად წარმოადგენს იარაღს საზოგადოებრივი აზრის სამართავად, რადგან აუდიტორიისთვის უფრო მეტად საინტერესოა ემოციურად მძიმე გზავნილები. სწორედ ამიტომ, დეზინფორმაციული ნაკადი ხშირად ეფუძნება სკანდალურ, პროვოკაციულ, მანიპულაციურ და მგრძნობიარე საკითხებს.

აღნიშნულ პროცესში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ნარატივებს. აკადემიურ ლიტერატურაში „ნარატივი“ ნიშნავს მოვლენებისა და ფაქტების წარმოდგენას, რომელიც აუდიტორიას კონკრეტული მიმართულებისკენ მიუთითებს. ნარატივები ქმნის ეგრეთ წოდებულ ჩარჩოს, რომლის დახმარებითაც ადამიანები სოციალურ და პოლიტიკურ მოვლენას აღიქვამენ. შესაბამისად, დეზინფორმაცია ხშირად არა კონკრეტული მცდარი ინფორმაციის, არამედ მთლიანად ნარატივების ფორმით ვრცელდება (წყარო მიუთითე) .

დეზინფორმაციული ნარატივების მთავარი მახასიათებელი და თავისებურება ისაა, რომ ისინი, როგორც წესი, ეფუძნება რეალურ ფაქტებსა და მანიპულაციური ინტერპრეტაციების ერთობლიობას. ასეთ შემთხვევაში კი აუდიტორიისთვის მეტად რთულია სიმართლისა და სიცრუის ერთმანეთისგან გამიჯვნა, რადგან გავრცელებული გზავნილი მთლიანად გამოგონილი ხშირად არ არის, მეტიც, რეალურ მოვლენასა თუ ფაქტს ეფუძნება. სწორედ ამიტომ, თანამედროვე კვლევები გვასწავლის რომ, უნდა მივაქციოთ ყურადღება არამართო ცალკეულ დეზინფორმაციულ გზავნილებს, არამედ, მათ გარშემო ჩამოყალიბებული ნარატივების ანალიზს (წყარო).

დეზინფორმაციულ ნარატივებს მეტი გავლენა აქვს მაშინ, როდესაც ისინი საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან და ემოციურად მგრძნობიარე საკითხს უკავშირდება. ასეთი თემები კი ხშირ შემთხვევაშია: საგარეო პოლიტიკა, რელიგია, ომი და ასე შემდეგ. მსგავსი საკითხები, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, საზოგადოებაში იწვევს ძლიერ ემოციურ რეაქციებს, რაც დეზინფორმაციის ეფექტურად გავრცელებას კიდევ უფრო მეტად უწყობს ხელს.

მედიის გავლენის შესწავლისას. განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება იმ მექანიზმებს, რომლითაც მედიასაშუალებები საზოგადოებას სხვადასხვა მოვლენასა და საკითხებს წარუდგენენ. მედია არა მხოლოდ ფაქტების გადმოცემის ფუნქციასა და მოვალეობას ასრულებს, არამედ განსაზღვრავს იმ კონტექსტს, რომლის მეშვეობითაც აუდიტორიისთვის აღქმადი ხდება კონკრეტული მოვლენა. სწორედ ამიტომ ერთი და იმავე მოვლენის სხვადასხვა ინტერპრეტაციით გაშუქებამ, შესაძლოა, საზოგადოებაში გამოწვიოს განსხვავებული შეფასებები.

ენტმანის (Entman, 1993) „ფრეიმინგის თეორიის“ მიხედვით, მედია არა მხოლოდ ფაქტების გადმოცემა და გამავრცელებელია, არამედ განსაზღვრავს, თუ რა კუთხით შეიძლება აღიქვას საზოგადოებამ კონკრეტული მოვლენა. სწორედ ამიტომ, ერთი და იგივე მოვლენის სხვადასხვა მედიასაშუალებით გაშუქებამ, შესაძლოა განსხვავებული საზოგადოებრივი შეფასებები გამოიწვიოს.

ცრუ ინფორმაციის გავრცელებას კიდევ მეტად შეუწყო ხელი სოციალური მედიის განვითარებამ. ტრადიციული მედიისგან განსხვავებით, სოციალური ქსელები ინფორმაციის შექმნისა და გავრცელების შესაძლებლობას, პრაქტიკულად, ყველა მომხმარებელს აძლევს. Facebook, Instagram, Tiktok და სხვა პლატფორმები დღეს ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების ერთ-ერთ მთავარ წყაროდ იქცა. განსაკუთრებით ახალგაზრდა თაობისთვის. ამ გარემოებებმა კი მნიშვნელოვნად გაზარდა ინფორმაციის გავრცელების სიჩქარე და შესაბამისად- მასშტაბიც.

სოციალური მედიის გავლენას კიდევ უფრო აძლიერებს პლატფორმების ალგორითმული სისტემა. სოციალური ქსელები მომხმარებლებს ძირითადად სთავაზობენ ისეთ კონტენტს, რომლებიც მათ ინტერესებსა და ქცევებს შეესაბამება. ამის შედეგად კი, ადამიანები ხშირად ხვდებიან ისეთ საინფორმაციო გარემოში, სადაც მათთვის მისაღებ ან სასურველი შეხედულებები დომინირებს. აღნიშნული პროცესი კი, ხელს უწყობს კონკრეტული ნარატივების გამყარებასა და გავრცელებას.

სოციალური მედიის კვლევებში მეტწილად ყურადღება ეთმობა ეგრეთ წოდებულ „ექო კამერის“ (Echo Chamber) ეფექტს. სოციალურ მედიაში ხშირად იქმნება Echo chamber-ის ეფექტი, რაც ზრდის პოლარიზაციას (Sunstein 2001). აღნიშნული კონცეფციის მიხედვით, ადამიანები ძირითადად იმგვარ ინფორმაციას ეცნობიან, რომელიც მათი შეხედულებებისა და ღირებულებების შესაბამისია. ასეთ გარემოში კი ალტერნატიული მოსაზრებები ნაკლებად არის აშკარა, რაც იწვევს კონკრეტული შეხედულებების კიდევ უფრო გაძლიერებას. სწორედ ამგვარი საინფორმაციო გარემო ქმნის ხელსაყრელ პირობებს დეზინფორმაციული ნარატივების გავრცელებისა და განმტკიცებისთვის

„ექო კამერის“ ეფექტთან დაკავშირებულია „ფილტრის ბუშტის“ (Filter Bubble) კონცეფცია, რომელიც მოიაზრებს იმ პროცესს, როდესაც ალგორითმები მომხმარებელს ძირითადად მის ინტერესებზე მორგებულ ინფორმაციას სთავაზობს. Filter Bubble-ის პირობებში აუდიტორია იღებს მხოლოდ თავისი შეხედულებების შესაბამის ინფორმაციას (Praisner, 2011).

ამის შედეგად კი, ადამიანები ხშირად ვერ იაზრებენ და ხედავენ განსხვავებულ შეხედულებებსა და ალტერნატიულ ინტერპრეტაციებს. აღნიშნული პროცესი კი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლიტიკური კომუნიკაციის კონტექსტში, რადგან ხელს უწყობს საზოგადოებაში პოლარიზაციის გამყარებასა და გავრცელებას.

პოლარიზაცია თანამედროვე დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად იქცა. პოლიტიკური პოლარიზაცია მოიაზრებს საზოგადოებაში განსხვავებული ჯგუფების ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად დისტანცირებასა და ურთიერთდაპირისპირებას. მედიის მკვლევართა გარკვეული ნაწილის აზრით, პოლარიზებულ გარემოში ინფორმაცია ხშირად აღიქმება არა მისი სანდოობის, არამედ მისი პოლიტიკური კონტექსტის მიხედვით. ამის შედეგად კი, ადამიანები ხშირად ენდობიან იმ მედიასაშუალებებს, რომლებიც მათ პოლიტიკურ შეხედულებებს იზიარებენ და ეთანხმებიან, ხოლო განსაკუთრებული კრიტიკით უყურებენ განსხვავებული პოზიციის მქონე მედიას.

ამ კონტექსტში, განსაკუთრებით აქტუალურია მედიის პოლარიზაციის საკითხიც. პოლიტიკური პოლარიზაციის პირობებში, მედიასაშუალებები ხშირად სხვადასხვა სარედაქციო მიდგომებს იყენებენ, რაც მეტწილად გავლენას ახდენს ინფორმაციის შერჩევაზე და მის გაშუქებაზე. ამის შედეგად კი, ერთი და იგივე მოვლენა შესაძლოა, სხვადასხვა მედიასაშუალებაში სრულიად განსხვავებული შინაარსითა და მნიშვნელობით გავრცელდეს. აღნიშნული პროცესი კი განსაკუთრებით აშკარაა პოლიტიკური და საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი პროცესების გაშუქებისას (წყარო).

მედიის მიმართ ნდობის საკითხი დეზინფორმაციის კვლევებში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად განიხილება. როდესაც საზოგადოებაში მედიის მიმართ ნდობა ნაკლებია, იზრდება ალტერნატიული და ხშირად ნაკლებად სანდო ინფორმაციის წყაროების გავლენა. ასეთ პირობებში მომხმარებლები უფრო მარტივად ხდებიან მსხვერპლნი მანიპულაციური ან მცდარი ინფორმაციების. სწორედ ამიტომ, მკვლევრები, მედიიდან მიღებული ინფორმაციის კრიტიკული

შეფასების უნარს, დეზინფორმაციის წინააღმდეგ ბრძოლის მნიშვნელოვან მექანიზმად მიიჩნევენ (წყარო).

ქართული მედიაგარემო ბოლო წლებში განსაკუთრებულად მაღალი პოლარიზაციით ხასიათდება. სხვადასხვა კვლევის თანახმად, ქართული მედიასაშუალებები ხშირად ასოცირდებიან კონკრეტულ პოლიტიკურ პოზიციებთან, რაც მნიშვნელოვნად ახდენს გავლენას მათ სარედაქციო პოლიტიკაზე. შესაბამისად, საზოგადოებისთვის აქტუალური საკითხების გაშუქებისას განსხვავებული მედიასაშუალებები სხვადასხვა ნარატივებს ქმნიან და ავრცელებენ. აღნიშნული გარემოება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და მის ჩამოყალიბებაზე.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმ ფაქტს, რომ დღეს ტრადიციული მედიასაშუალებების საქმიანობა მხოლოდ ბეჭდური, რადიო და სატელევიზიო ეთერით აღარ შემოიფარგლება. ყველა მედიასაშუალება, და მათ შორის ტელეკომპანიები, აქტიურ რეჟიმში იყენებს სოციალურ ქსელებს საკუთარი მოსაზრებებისა და მასალების გასავრცელებლად და ასევე, აუდიტორიასთან საკომუნიკაციოდ. სოციალურ მედიაში გამოქვეყნებული მასალები კი, ლოგიკურია, რომ მილიონობით ადამიანამდე აღწევს. სწორედ ამიტომ, სოციალური მედიის სივრცეში გავრცელებული ნარატივების შესწავლა თანამედროვე მედიაკვლევების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ მიმართულებად მიიჩნევა (წყარო).

მედია პოლარიზაციის პირობებში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სოციალური მედიის პლატფორმების როლი ანუ - თუ ტრადიციული მაუწყებლობის შემთხვევაში, აუდიტორია ძირითადად ინფორმაციის მიმღებია, სოციალური მედია საზოგადოებას აძლევს საშუალებას, თავადაც ჩაერთოს ინფორმაციის გავრცელებაში. გაზიარება, კომენტარი და ნებისმიერი ქცევითი რეაქცია გავლენას ახდენს კონკრეტული ნარატივების პოპულარობასა და გავრცელების სიხშირეზე (წყარო)..

დეზინფორმაციის გავრცელებისას მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ასევე ვიზუალური კომუნიკაცია. სოციალური მედიის ეპოქაში, ინფორმაცია ხშირად არამართო ტექსტის, არამედ ფოტოების, ვიდეოებისა და გრაფიკული მასალების საშუალებით ვრცელდება. ვიზუალური მასალა კი, ცხადია, აუდიტორიაზე მეტად ძლიერ გავლენას ახდენს, რადგან მისი აღქმა ხშირად უფრო სწრაფად ხდება და ემოციურადაც უფრო სწრაფად იწვევს რეაქციას, ვიდრე ტექსტით. სწორედ ამიტომ, უფრო ძლიერი ემოციური რეაქციებისთვის, მედიასაშუალებები აქტიურად იყენებენ კონტექსტიდან ამოგლეჯილ ფოტოებს, დამონტაჟებულ ვიდეოებსა და სხვა ვიზუალურ ელემენტებს, რათა მეტი ემოციური დატვირთვა მოხდეს აუდიტორიისა (წყარო).

ბოლო წლებში განსაკუთრებული აქტუალობა შეიძინა საინფორმაციო მანიპულაციის ისეთმა ფორმებმა, როგორიცაა კონტექსტის შეცვლა, ფაქტების შერჩევითი გაშუქება და სათაურებით მანიპულირება. ხშირ შემთხვევაში ინფორმაცია ყალბი არ არის, თუმცა აუდიტორიამდე მიტანის ფორმა მცდარ წარმოდგენებს აყალიბებს. ამგვარი მიდგომა კი უფრო „ეფექტურია“, რადგან საზოგადოებას ხშირად უჭირს გამოიჯვანა ფაქტობრივი ინფორმაციისა და განზრახ განსხვავებული ინტერპრეტაციით წარმოდგენილი ინფორმაციის (წყარო)..

დეზინფორმაციის გავრცელების მთავარი მახასიათებელია ემოციური მანიპულაცია, რომელიც ხშირად მიმართულია :

- შიშის გაძლიერებისკენ
- აგრესიული განწყობის წახალისებისკენ
- მედიის მიმართ უნდობლობის გაჩენისკენ
- ეროვნული, რელიგიური და პოლიტიკური ემოციების გამძაფრებისკენ

ბოლო წლებში განსაკუთრებით გამოიკვეთა საკითხები, რომლებზედაც არ წყდება დეზინფორმაციული ნარატივები ესენია: რუსეთ-უკრაინის ომი, საპროტესტო აქციები, დასავლეთის გავლენა. აღნიშნული საკითხები ქართულ მედიაშიც

განიხილება სხვადასხვა ინტერპრეტაციით. მედიის სარედაქციო პოლიტიკა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საზოგადოებრივი აზრის ცვლილებაზე

აღნიშნული თეორიული და ემპირიული მიდგომები ქმნის კვლევის საფუძველს. ვინაიდან, ტელეკომპანია „იმედი“ და „ფორმულა“ ქართული მედიაგარემოს მნიშვნელოვანი მოქმედი ნაწილები არიან და ხშირად იყენებენ სოციალურ ქსელებს აუდიტორიასთან საკომუნიკაციოდ. მათი სოციალური მედიის კონტენტის შესწავლა საშუალებას იძლევა, გამოვლინდეს დეზინფორმაციული ნარატივების ძირითადი მახასიათებლები, კონტექსტი და გავრცელების ფორმები. ამასთანავე, მსგავსი ანალიზი ხელს უწყობს იმის უკეთ გააზრებას, თუ როგორ აისახება მედიასაშუალებების სარედაქციო პოლიტიკა სოციალურ მედიაში გავრცელებულ საზოგადოებრივ აზრსა და მის ფორმირებაზე.

2. თეორიული ჩარჩო და კვლევის დიზაინი

წინამდებარე კვლევის მიზანია დეზინფორმაციული ნარატივების წარმოჩენა ქართულ მედიაში, ტელეკომპანია „იმედისა“ და „ფორმულას“ მიერ 2024 წლის საპროტესტო აქციების გაშუქების მაგალითზე. თანამედროვე მედიაგარემოში ინფორმაცია მეტად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში, ხოლო პოლიტიკური და საზოგადოებრივი მოვლენების გაშუქებისას მედია კიდევ უფრო მნიშვნელოვან როლს იძენს. შესაბამისად, კვლევის ფარგლებში ყურადღება განსაკუთრებით გამახვილებული იქნება იმ ნარატივებზე, ინტერპრეტაციებსა და საინფორმაციო ჩარჩოებზე, რომელთა მეშვეობითაც ეს კონკრეტული მედიასაშუალებები აუდიტორიას კონკრეტულ მოვლენებს აწვდიან.

კვლევის მთავარი და ყველაზე მნიშვნელოვანი ინტერესია, გამოავლინოს რა ფორმით ვლინდება დეზინფორმაციული ან მიკერძოებული ნარატივები მედიაში. განსაკუთრებული ყურადღება კი ეთმობა, როგორც ტექსტურ, ისე ვიზუალურ ელემენტებს, რადგან თანამედროვე მედიაში ნარატივების ფორმირება არამხოლოდ ტექსტითა და სიტყვით ხდება, არამედ ვიზუალურადაც.

საკვლევ ობიექტს ამ შემთხვევაში წარმოადგენს ტელეკომპანია „იმედი“ და „ფორმულას“ მიერ 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის საპროტესტო აქციები - „რუსული კანონის“ წინააღმდეგ მიმდინარე პროსტესტის გაშუქებას.

აღნიშნული ტელეკომპანიები არჩეულია მათი მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესისა და განსხვავებული სარედაქციო მიდგომების მიზეზით, რაც საშუალებას იძლევა გავაანალიზოთ – რიგი მოვლენები, განსხვავებული ნარატიული ჩარჩოებით.

ტელეკომპანია „იმედი“ და „ფორმულა“ შეირჩა მათი მაღალი საზოგადოებრივი გავლენისა და განსხვავებული სარედაქციო პოლიტიკის გამო. საზოგადოებრივი აზრით, აღნიშნული მედიასაშუალებები ხშირად განსხვავებული პოლიტიკური შეხედულებებით გამორჩევიან, რაც ნათლად ჩანს მედიაგარემოში. ერთი და იგივე მოვლენის განსხვავებული ინტერპრეტაციით გაშუქება, შესაძლებლობას იძლევა,

გამოვლინდეს ის ნარატიული ჩარჩოები, რაც გავლენას ახდენს აუდიტორიის მიერ ინფორმაციის აღქმაზე.

საკვლევი პერიოდი შერჩეულია იმის გათვალისწინებით, რომ სწორედ 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის პერიოდში იყო საპროტესტო აქციები განსაკუთრებით აქტიურ ფაზაში. აქციების მასშტაბურობამ საზოგადოებრივი ინტერესის მაღალმა მოცემულობამ და პოლიტიკური დისკუსიების სიხშირემ, მნიშვნელოვანი საინფორმაციო ნაკადი შექმნა, რომელიც კვლევისთვის მდიდარ ემპირიულ მასალას წარმოადგენს.

აღნიშნულ პერიოდში ტელეკომპანიები ყოველდღიურად აშუქებდნენ მიმდინარე მოვლენებს, რაც შესაძლებლობას იძლევა შედარებით ფართო მასალაზე დაყრდნობით განხორციელდეს დეზინფორმაციული ნარატივების ანალიზი. ამიტომაც, კვლევისთვის ეს პერიოდი წარმოადგენს საუკეთესო დროის ჩარჩოს, რადგან მკაფიოდ ჩანს როგორც მედიასაშუალებების სარედაქციო მიდგომები, ისე მათი დამოკიდებულება კონკრეტულ, მნიშვნელოვან პოლიტიკურ თუ საზოგადოებრივი პროცესების მიმართ.

მაშასადამდე, კონკრეტული დროის მონაკვეთის ამ ინტენსივობით შესწავლა საშუალებას იძლევა გამოავლინოს, თუ რა სახით იცვლებოდა ნარატივები მოვლენების განვითარების პარალელურად და რაოდენ განსხვავებული ინტერპრეტაციებით იყო ეს ჩვენამდე მოტანილი ტელეკომპანია „იმედისა“ და „ფორმულას“ საშუალებით.

წინამდებარე კვლევა მიზნად ისახავს ქართულ სოციალურ მედიაში (საკვლევი ობიექტების ვებ-გვერდებზე) გავრცელებული დეზინფორმაციული ნარატივების ძირფესვიანად შესწავლას და ამ ორ მედიასაშუალებას შორის გავრცელებული ინფორმაციების შედარებით ანალიზს. კვლევა ორიენტირებულია იმის გამოაშკარავებაზე, თუ როგორ აშუქებენ აღნიშნული მედიასაშუალებები ერთი და იმავე პოლიტიკურ მოვლენებს განსხვავებული ინტერპრეტაციებითა და შინაარსით, რა საკითხებზე კეთდებოდა ძირითადი აქცენტები და რამდენად

შეინიშნებოდა დეზინფორმაციული ან მანიპულაციური ელემენტები, გაშუქების პროცესში.

ასევე, აღნიშნული კვლევა მიზნად ისახავს, მედიის გავლენის უკეთ გააზრებას საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე. შედარებითი ანალიზის მეშვეობით შესაძლებელი გახდება საინფორმაციო გაშუქების მიდგომები, რომლებსაც გამოიყენებდნენ აუდიტორიაზე გავლენის მოსახდენად.

კვლევის პროცესში ჩამოყალიბებული ჰიპოთეზის მიხედვით, მედიასაშუალებების განსხვავებული სარედაქციო პოლიტიკა განსაზღვრავს იმას, თუ რომელი ფაქტები, კონკრეტული წყაროები და ინტერპრეტაციები იქნება გამოკვეთილი სიუჟეტებში. შედეგად, ერთი და იგივე მოვლენა შესაძლოა სხვადასხვა კონტექსტში და განსხვავებული აქცენტებით იყოს წარმოდგენილი, რაც აუდიტორიაში განსხვავებულ აღქმასა და შეფასებას აყალიბებს.

ასევე, სავარაუდოა ისიც რომ, გაშუქების პროცესში გამოყენებული ლექსიკა, ვიზუალური მასალა, რესპონდენტების შერჩევა და თემატური დეტალები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ნარატივების ფორმირებაში. შესაბამისად, კვლევის შედეგად, მოსალოდნელია, რომ გამოვლინდება განსხვავებული საინფორმაციო სტრატეგიები და ნარატიული მიდგომები, რომლებიც დაკავშირებულია აღნიშნული მედიასაშუალებების სარედაქციო სპეციფიკურ პოლიტიკასთან.

ამ დაშვების საკვლევად ჩამოყალიბდა კითხვები:

- რა სახით ვლინდება დეზინფორმაციული ნარატივები „იმედისა“ და „ფორმულას“ გაშუქებაში?
- რა თემებზე, რა სახით ფოკუსირდებიან აღნიშნული მედიასაშუალებები?
- რომელი მიდგომები გამოიყენება აუდიტორიაზე გავლენის მოსახდენად?
- რა მთავარ განსხვავებებს ვაწყდებით ზემოაღნიშნული ტელეკომპანიების გაშუქებისას?
- რა როლს ასრულებს ვიზუალური მასალა საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებასა და მის ჩამოყალიბებაში.

- **კვლევის მეთოდოლოგია**

კვლევაში გამოყენებულია შემთხვევის ანალიზის მეთოდი, რომლის ფარგლებშიც შესწავლილია 2024 წლის საპროტესტო აქციები ისე, როგორც – კრიზისული მოვლენა. კვლევის აღნიშნული მაგალითი ხელსაყრელია ისეთი მოვლენების დროს, როდესაც საკვლევა კონკრეტული გარემოებები - თუ როგორ შეიძლება გაშუქდეს ერთი და იგივე ინფორმაცია სხვადასხვა ინტერპრეტაციით, რა ნარატივები შეიძლება გამოიკვეთოს კონკრეტული სიუჟეტების კვლევისას. შესაბამისად, აღნიშნული მეთოდით ხდება საკვლევი მასალის. სიღრმისეული შესწავლა. შემთხვევის ანალიზი იძლევა საშუალებას, ერთი მხრივ, სიღრმისეულად შევისწავლოთ კონკრეტული სოციალური და პოლიტიკური მოვლენა, ხოლო მეორე მხრივ, მასშტაბურად გავაანალიზოთ მედიის მიერ გავრცელებული ინფორმაციის შინაარსობრივი და სიღრმისეული დეტალები.

შემთხვევის ანალიზის ფარგლებში შესწავლილია 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის საპროტესტო აქციები, რომლებიც განხილულია როგორც პოლიტიკური მოვლენა. აღნიშნული მიდგომა კი საშუალებას იძლევა გაანალიზდეს არამხოლოდ მოვლენების განვითარების დინამიკა, არამედ მეტიც, მათი მედია ინტერპრეტაციაც, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პოლარიზებულ საინფორმაციო გარემოში.

2024 წლის საპროტესტო აქციები შეირჩა საკვლევ მასალად, გამომდინარე მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესიდან, მედია პოლარიზაციითა და ინტენსიური საინფორმაციო ნაკადით. განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია ტელეკომპანია „იმედისა“ და „ფორმულას“ განსხვავებული ინტერპრეტაციით გაშუქებულმა სიახლეებმა აქციების შესახებ, რამაც მნიშვნელოვნად შესამჩნევი გარემო შექმნა იმისთვის, რომ ჩაგვეტარებინა კვლევა. ამ ვითარებამ კი კვლევისთვის შექმნა მნიშვნელოვანი საფუძველი, რათა, შედარებითი ანალიზის მეშვეობით გამოვლინდეს მედიის როლი მიკერძებული ნარატივების ფორმირებაში.

სულ რამდენი მასალა განიხილე

ნაშრომში აღნიშნული შემთხვევა შესწავლილია კონტენტ-ანალიზის მიდგომით. გამოყენებულია ორი ძირითადი მიმართულება: რაოდენობრივი და თვისებრივი კონტენტ-ანალიზი, რაც უზრუნველყოფს კვლევის სრულ სურათს. ამ მეთოდით ხდება ტექსტებისა და სიუჟეტების შინაარსობრივი ანალიზი, ნარატივების სტრუქტურისა და ტონის შესწავლა; ტექსტუალური და ვიზუალური მასალის მანიპულაციური ხერხების ამოცნობა, აუდიტორიაზე ემოციური ზემოქმედების ხერხების გამოაშკარავება. ანუ, აღნიშნული კვლევის სახე არის საშუალება იმის, რომ გამოიკვლიო არა რაოდენობითი მახასიათებლები საკვლევ მასალაში, არამედ რა სახით, რა საშუალებებით, რა ტიპის კონკრეტული გზავნილებით მიდის აუდიტორიამდე ინფორმაცია.

აღნიშნული მეთოდები შეირჩა მხოლოდ და მხოლოდ იმ მიზნით რომ, ისინი გვაძლევს საშუალებას, სიღრმისეულად შევისწავლოთ საკვლევ თემა, გამოვავლინოთ ნარატივები, შევისწავლოთ ყველა სიუჟეტის, სტატიის, ვიზუალური მასალის ტონი, ლექსიკა, შინაარსი, ხოლო ყოველივე ეს იქნება საწინდარი სრულყოფილი კვლევისა და დასკვნის, ხოლო აღნიშნული სახის მეთოდები კი შეირჩა კონკრეტული კვლევის თავისებურებების მაგალითზე.

3. კვლევის ძირითადი ნაწილი

კვლევის ფარგლებში გაანალიზდა 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის საპროტესტო აქციებთან დაკავშირებული საინფორმაციო გამოშვებები, რომლებიც გაშუქდა ტელეკომპანია „იმედისა“ და „ფორმულას“ ეთერში. კვლევის მიზანია, გამოავლინოს ის განსხვავებული მიდგომები, რომლებიც აშკარად შესამჩნევი იყო. კვლევის მთავარი მიზანი არის ხაზგასმა იმის, რომ ერთი და იმავე მოვლენის გაშუქებას, სხვადასხვა ინტერპრეტაციით ახორციელებდნენ ჩემს მიერ შერჩეული ტელეკომპანიები.

კვლევისას განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა სიუჟეტების კონტექსტზე, თემების შერჩევაზე, გადმოცემის თავისებურებებსა და ტერმინოლოგიაზე.

ანალიზისას გამოიკვეთა ორი განსხვავებული მიდგომა ერთსა და იმავე საკითხზე. ორივე მედიასაშუალება-ტელეკომპანია „იმედი“ და „ფორმულა“ განსხვავებული შინაარსობრივი დატვირთვით გადმოსცემდა აუდიტორიას იმ მოვლენებს, რომლებიც აქციის პერიოდში მიმდინარეობდა. სხვაობა ინტერპრეტაციებს შორის ვლინდებოდა როგორც თემის აქცენტებში, ისე მოვლენების შეფასებისას. შესამჩნევი იყო ტონი, ლექსიკა, რომლებსაც ორივე ტელეარხი სხვადასხვა ინტერპრეტაციით იყენებდა ერთსა და იმავე მოვლენაზე. შესაბამისად, კვლევა ნათელს ჰფენს იმ ფაქტს, რომ მედია არ წარმოადგენს მხოლოდ ინფორმაციის გამტარ საშუალებას, არამედ აქტიურ როლს ასრულებს ნარატივების ფორმირებაში, რაც პირდაპირ ახდენს გავლენას საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე ((Entman, 1993; McQuail, 2010).

მოძიებული მასალისა და შედეგების ანალიზი ეფუძნება სტატიებს, ტელერეპორტაჟებს, სოციალურ ქსელებში ამ ორი კონკრეტული ტელეარხის მიერ გავრცელებულ ფოტო და ვიდეო მასალების შინაარსობრივ, სიღრმისეულად კვლევას. უმეტესად, ყურადღება გამახვილდა ინფორმაციის წყაროებს, ტექსტებს, სათაურებსა და ტონზე ასევე, ყურადღებას იქცევდა მათ მიერ გამოყენებული ლექსიკა, რომელიც აუდიტორიაზე კრიტიკულ სიტუაციებსა და მოცემულობაში ემოციურ გავლენას ახდენდა სხვადასხვა კუთხითა და მნიშვნელობით.

3.1. ტელეკომპანია „იმედის“ მასალების ანალიზი

საკვლევ პერიოდში გაანალიზდა ტელეკომპანია „იმედის“ ოფიციალურ ვებგვერდზე გამოქვეყნებული სტატია - „რუსთაველის გამზირზე, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე საპროტესტო აქცია მიმდინარეობს“¹. აღნიშნული სტატია მოიაზრებს აქციის მიმდინარეობის აღწერას, მონაწილეთა ქმედებებს, თუმცა აქ გარკვეულწილად, ყურადღება მახვილდება კონკრეტულ თავისებურებებზე - სტატიაში გამახვილებულია ყურადღება ისეთ ქცევათა ტექნიკაზე როგორიცაა - „გადაკეტილია საავტომობილო გზა“, „რკინის ჯებირებს მუშტებსა და სხვადასხვა საგნებს ურტყამენ“, „პარლამენტის მიმართულებით პიროტექნიკა ისროლეს“, „კაბელებს ცეცხლი წაუკიდეს“. აღნიშნული წინადადებათა ერთობა მეტწილად მიმართულია პროტესტის ძალადობრივ ქმედებებსა და მწვავე სიტუაციაზე.

მასალის შინაარსობრივი მხარე მიგვანიშნებს იმაზე, რომ აქციისას ყურადღება ეთმობოდა მონაწილეთა „უარყოფით“ ქმედებებს, რომელთა ერთობაც საზოგადოებრივ წესრიგსა და მყუდროებას არღვევდა. ტექსტში თითქმის არ იკითხება თავშეყრისა და აქციის მთავარი მოტივი, ან მონაწილეთა მოთხოვნა და სურვილი. შესაბამისად, საზოგადოების ყურადღება მეტად მიმართულია არა საპროტესტო აქციის მიზეზსა და მიზანზე, არამედ მის უარყოფით და ემოციურად დატვირთულ მხარეზე.

წინამდებარე მიდგომა შეიძლება ჩაისვა ფრეიმინგის (Framing) თეორიის კონტექსტში, რომელიც მიგვითითებს იმ ფაქტზე, რომ ინფორმაციის შერჩევა და გარკვეული დეტალების სააშკარაოზე გამოტანა გავლენას ახდენს აუდიტორიის მიერ მოვლენის აღქმასა და გაანალიზებაზე. მოცემულ შემთხვევაში კი აქციის მონაწილეები უმეტეს შემთხვევაში ასოცირდებიან აგრესიასთან, საზოგადოებრივი

¹ იმედი 2024 წლის 29 ნოემბერი <https://imedineews.ge/ge/politika/364198/vitareba-parlamenttan-sadats-saprotesto-aqtsia-mimdinareobs-live>

წესრიგის მორღვევასთან და უბრალოდ - უარყოფით ქმედებასთან, რომელსაც აუდიტორია აღიქვამს, როგორც საშიშ საზოგადოებად.

აქვე უნდა აღინიშნოს რომ, მსგავსი სიტყვიერი ფორმულირებები და გამოხატვის ფორმები, რა თქმა უნდა, აუცილებლად დეზინფორმაციას არ ეყრდნობა, თუმცა ინფორმაციის მსგავსი კონტექსტით გადმოცემა, აუდიტორიაზე მნიშვნელოვნად ახდენს ემოციურ გავლენას, რაც მათ საზოგადოებრივი აღქმის ფორმირებაზეც მოქმედებს. აღნიშნული შემთხვევა შესაძლოა შეფასდეს ისე, როგორც კრიტიკული მოვლენის გაშუქების მაგალითი, რომელიც მიმართულია მხოლოდ პროტესტის გამოხატვის ქცევით მხარეზე და არა, პროტესტის მიზეზსა და მიზანზე.

მსგავსი ტენდენცია იკვეთება ტელეკომპანია „იმედის“ მიერ გამოქვეყნებულ კიდეც ერთ სტატიაში,² რომელიც იმავე პერიოდს უკავშირდება (საპროტესტო აქციებს). სტატიაში აღწერილია პროტესტის მონაწილეთა აგრესიული ქმედება, რომლის შედეგადაც, აღნიშნული ტელეარხის ჟურნალისტს დაუზიანდა ტექნიკა და ასევე, დაშავდა ჟურნალისტი. მასალის ანალიზი ნათლად აღგვიწერს იმ ფაქტს, რომ ტექსტი ფოკუსირებულია მხოლოდ იმ ფაქტზე, რომ ჟურნალისტს დაუზიანდა ტექნიკა და არა იმაზე, თუ რის გამო არის პროტესტი და რა არის მთავარი მიზანი იმ ათასობით ადამიანის, ვინც რუსთაველის გამზირზეა თავმოყრილი.

აღნიშნული მასალა ქმნის ისეთ ნარატივს, რომელიც გამოკვეთს პროტესტის მონაწილეთა სიას, როგორც საფრთხის შემცველ საზოგადოებას, ხოლო მედიას როგორც-დაზარალებულ მხარეს. მიზანი ამ ყველაფრის კი მარტივია. მოხდეს ძალადობრივი ელემენტების ხაზგასმა, ხოლო შეფარული იყოს ის პოლიტიკური და სოციალური მიზნები, რის გამოც პროტესტი მიმდინარეობდა.

ანალოგიური შემთხვევა გვხვდება კიდეც ერთ „იმედის“ სტატიაში. სტატიის ნაწილში ხაზგასმა ხდება მმართველი გუნდის მიერ, რომ ოპოზიციის ქმედებები დაკავშირებულია „ცრუ პანიკის დათესვასა“ და „სახელმწიფოს მოშლის

² იმედი 2024 წლის 30 ნოემბერი <https://imedineews.ge/ge/sazogadoeba/364346/aqtsiis-monatsileebma-imedis-gadamgeb-igups-piroteqnika-esroles-dashavebulia-telekompaniis-jurnalisti>

მცდელობასთან³“. სიტუაციის ეგრეთ წოდებული გადაჭრითი შეფასებები ქმნის მძიმე ნეგატიურ და ემოციურ დამოკიდებულებას. შედეგად კი, სტატიაში ყურადღება მიპყრობილია ოპოზიციურ საქმიანობასა და უარყოფით ქმედებაზე, რაც საზოგადოებაში შესაძლოა ქმნიდეს ნეგატიურ დამოკიდებულებას ოპოზიციის მიმართ. აღნიშნული ხასიათის გაშუქება კი (Framing) თეორიის მიხედვით, ხელს უწყობს პრიცესების საფრთხის ჩარჩოში გადმოცემას და არა, რეალურ მიზეზს პოლიტიკური პროცესის განხილვისა.

ერთ-ერთ სტატიაში - „აქციაზე სამართალდამცველს გაურკვეველი საგანი ესროლა არასრულწლოვანმა“⁴ ყურადღება გამახვილებულია არასრულწლოვნების აქციის მსვლელობაში მონაწილეობასა და მათ უარყოფით ქმედებებზე, რომლის შედეგიც იყო სამართალდამცველის ფიზიკური დაზიანება. კადრებში მცირეწლოვანის ქმედება თვალნათლივ ჩანს, რაც მოაზრებს მეტად ემოციურ ფონის შექმნას.

მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა შინაგან საქმეთა სამინისტროს განცხადებას, სადაც საყურადღებოა მშობლებისადმი მიმართვა არასრულწლოვანთა ქმედების შესახებ. სამინისტროს დასკვნის კითხვისას შესამჩნევია მათი შეფასება, რომ აღნიშნული აქცია გასცდა მშვიდობიანი თავშეყრის პროცესს და გადაიზარდა ძალადობრივ პროცესში. სიტუაციის ამ ტონითა და დახასიათებით იქმნება უსაფრთხოების საშიშროება. პროტესტის პროცესი აუდიტორიამდე მიტანილი და აღწერილია ისე, როგორც საშიში და საფრთხისშემცველი გარემოება.

ფრეიმინგის (Framing) თეორიის მიხედვით კი, მოცემული პროცესი ასოცირდება „რისკისა და საფრთხის“ შემცველ ქმედებად, ანუ ჩარჩოდ, სადაც მთავარი აქცენტი კეთდება არასრულწლოვანი ბავშვის ქმედებაზე და არა, პოლიტიკური პროცესის შინაარსსა და მიზეზზე. შესაბამისად, არსებული პროცესი ქმნის გრძნობას რომ,

³ იმედი 2024 წლის 5 დეკემბერი <https://www.imeri.ge/ge/video/177329/elene-khoshtariam-agiara-rom-tavad-aris-organizatori-im-saprotesto-aqtsiebis-sadats-samartaldamtsvelebis-tsinaagmdag-piroteknikas-dablagv-sagnebs-ikeneben>

⁴ იმედი 2024 წლის 2 დეკემბერი <https://www.imeri.ge/ge/video/176992/aqtsiaze-samartaldamtsvelebs-gaurkveveli-sagani-esrola-mtsiretslovanma>

პროტესტი, უპირველესად, მიმართულია რისკთან და საფრთხის შემცველ ქმედებასთან და არა, პოლიტიკური ან სოციალური მოთხოვნების გამოხატვასთან.

მორიგ მოკვლეულ საინფორმაციო გამოშვებაში, აქციის მსვლელობისას დაშავებულ 37 ადამიანზეა მთავარი აქცენტი⁵. მიუხედავად იმისა, აცხადებენ, რომ ჯანმრთელობისთვის მძიმე ან შეუთავსებელი დაზიანება არავის არ მიუღია, მაგრამ აღნიშნულ ფოტო მასალაში, რომელიც რეპორტაჟშია მოცემული, ფიზიკური დაზიანება თვალნათლივ არის შესამჩნევი, ეს მოცემულობა კი აუდიტორიას განსხვავებული აზრის ჩამოყალიბებისკენ უბიძგებს. ამგვარი შესაძლო შეუსაბამობა ტექსტუალურ მხარესა და ვიზუალურს შორის, შესაძლოა ხელი შეუწყოს აუდიტორიის განსხვავებულ აღქმას კონკრეტული საკითხის მიმართ. ანუ, შესაძლოა ტექსტში მეტად შემამსუბუქებელი კომპონენტებით არის მდგომარეობა აღწერილი, თუმცა ვიზუალურმა მხარემ შესაძლოა სრულად თავდაყირა დააყენოს საზოგადოების აღქმადობა და შეცვალოს მოვლენათა სიმძიმის სააშკარაოზე გამოტანა.

ფრეიმინგის თეორიის მიხედვით კი არსებული შემთხვევა შესაძლოა განიხილოს როგორც ორი განსხვავებული ჩარჩოს თანაარსებობა. ტექსტი მიმართულია სიტუაციის განმუხტვისკენ, ხოლო ვიზუალური მხარე სხვას მეტყველებს. ამიტომაც, ამ შემთხვევაში აუდიტორიათა აზრი შესაძლოა ორად გაიყოს.

საანალიზო მასალაში მკაფიოდ იკვეთება პოლიტიკური პროცესების ისეთი ჩარჩოები, სადაც მთელი რიგი მიმდინარე პროცესები მოიაზრება როგორც, „კულუარებიდან მართული“. „რადიკალური პოზიცია არ ჩანს“, „ჩრდილში ყოფნას ცდილობენ“, „მთავარი მიზანი საზოგადოების მოტყუებაა“. ეს ტერმინოლოგია და სიტყვათა ერთობა, რომელსაც აღნიშნულ სიუჟეტში შალვა პაპუაშვილი-პარლამენტის თავმჯდომარე იყენებს, აღვივებს საზოგადოებაში ოპოზიციის მიმართ უარყოფით დამოკიდებულებას. არსებული შემთხვევის ანალიზისას, საზოგადოებისთვის ცხადია ზრახვა მმართველი პარტიის, რომლებიც

⁵იმედი 2024 წლის 2 დეკემბერი <https://www.imedi.ge/ge/video/177021/jandatsvis-ministris-gantskhadebit-aqtsiebidan-klinikebshi-37-adamiani-gadaikvanes>

მიუთითებენ არა პროტესტის არსსა და შინაარსზე, არამედ პროტესტში მონაწილეთა მოტივებზე.

კიდევ ერთ მაგალითში, მკაფიოდ შეინიშნება სტატიის სათაურის ისეთი ფორმულირება⁶, რომ მკითხველს წინასწარ უჩენს წინათგრძნობას, რომ არსებული კონკრეტული ფაქტი რაიმეთი დასტურდება, თუმცა ტექსტში წარმოდგენილია მხოლოდ მიხეილ სააკაშვილის პოლიტიკური შეფასება - სუბიექტური აზრი და არა რაიმე ფაქტობრივი მტკიცება. აღნიშნული ქმედება, რომელიც მოიაზრებს სათაურის მტკიცებით ფორმულირებას, საზოგადოება და მკითხველი, მანამ, სანამ ნახავს ვიდეორგოლს, შესაძლოა შეიყვანოს შეცდომაში და გაუჩინოს მტკიცებითი აზრი იმის შესახებ რომ, სააკაშვილის თქმით, აქციები აუცილებლად „პოლიტიზებულია“. თუმცადა, ვიდეორგოლის ყურების შემდეგ სულ სხვა სიტუაცია იქმნება, მმართველი პარტიის ერთ -ერთი წევრი საუბრობს იმის შესახებ რომ ოპოზიციური პარტიაა ხელშემწყობი ფაქტორი აქციათა მონაწილეთათვის, თუმცა სტატიის სათაურად გამოტანილია მიხეილ სააკაშვილის სიტყვები, რომლებიც მკითხველზე ემოციური, მანიპულაციური და მიზანმიმართული გავლენის მოხდენას ცდილობს.

კიდევ ერთი მაგალითის საფუძველზე იკვეთება ინტერპრეტაციული ჩარჩო, სადაც მთავარი აქცენტი კეთდება აქციის ორგანიზატორის ძალადობრივ ქმედებაზე⁷. ამის ფორმულირება კი იქიდან ხდება ნათელი, რომ მედია აღნიშნავს ამ ყველაფერს, როგორც აღიარებად. ეს ქმედება კი ქმნის იმგვარ ეფექტს, რომ საზოგადოება წინასწარ შეამზადოს იმაში, რომ აღნიშნული პიროვნება დამნაშავეა. ამასთან მასალაში აღნიშნულია ემოციურად დატვირთული, მრავლისმთქმელი სიტყვები, რომლებიც საზოგადოებაში აღქმადობას კიდევ უფრო ემოციურად და მანიპულაციურად იწვევს-„პიროტექნიკა“, „ბლაგვი საგნები“-ყოველივე ეს ქმნის ძალადობრივი ქმედების აღმნიშვნელ ნარატივს, რასაც ვიდეო მასალაც

⁶ იმედი 2024 წლის 12 დეკემბერი <https://www.imereli.ge/ge/video/177992/mikheil-saakashvili-adasturebs-rom-qvekanashi-mimdinare-saprotesto-aqtsiebi-politizebulia>

⁷ იმედი 2024 წლის 4 <https://www.imereli.ge/ge/video/177203/rogor-vitardeboda-movlenebi-saprotesto-aqtsiaze-mteli-gamis-ganmavlobashi>

განამტკიცებს. ყოველივე ეს ფაქტი კი, ემოციური და ვიზუალური შეგრძნების გამმაფრებას იწვევს.

კვლევისას გამოიკვეთა, რომ ზოგიერთ მასალაში მთავარი და შთამბეჭდავია პროტესტის ვიზუალური ასახვა, რომელიც წარმოდგენილია ფოტოთი, სადაც აქციათა მონაწილეებს ვაწყდებით შემცირებული, შეკვეცილი რაოდენობით, ასევე თანმხლები სათაური-„რადიკალების აქცია“ , (იხილეთ დანართი 1) რომელიც გარკვეულწილად გავლენას ახდენს საზოგადოებაზე.

Wardle და Derakhshan-ის (2017) „information disorder“ მიდგომის მიხედვით, აღნიშნული ინფორმაცია მოიცავს არამხოლოდ აშკარად მცდარ ინფორმაციას, არამედ ისეთ შემთხვევას, სადაც რეალური ინფორმაცია შერჩევითად არის წარმოდგენილი. აღნიშნულ შემთხვევაში მოცემული ფოტომასალა შესაძლოა არ წარმოადგენს უსათუოდ მცდარ ინფორმაციას, თუმცა მისი შერჩევითი მოხვედრა დრონით გადაღებულ ფოტომასალაში ქმნის იმ მდგომარეობას, რომელიც აუდიტორიას აუცილებლად აფიქრებინებს, რომ ეს მცდარია.

შესაბამისად, ეს მტკიცებულება-ვიზუალური, თუ ტექსტური, ქმნის აღქმათა იმ ჩარჩოს, რომლის დროსაც აქცია წარმოჩენილია ისე, როგორც მცირე მასშტაბის აქტივობად, რაც ქმნის ინფორმაციულ აღრევას. ამ ყველაფერში კი ძირითადი როლი მიუძღვის არა ფაქტის სიცრუეს, არამედ მისი განსხვავებული ინტერპრეტირებით წარმოჩენას.

ზემოაღნიშნული მაგალითის იდენტურია ფოტომასალა, რომელიც გამოქვეყნებულია „იმედის“ გვერდზე.⁸ მისი მიზანია წარმოაჩინოს აქციათა მონაწილეების რაოდენობა, რომელიც ნაჩვენებია ერთ კადრში, ერთ ლოკაციაზე. არსებული ვიზუალური მხარე კი ქმნის იმის საბაზს, რომ აუდიტორიის მიერ აღნიშნული პროტესტის და სიტუაციის აღქმადობა იყოს ნაკლებადამაღელვებელი, ნაკლებად შედეგისმომცემი და მომასწავებელი იმისა, რომ „რადიკალების“ აქცია

⁸ 2024 წლის 24

ნომბერი <https://www.facebook.com/100064349305267/posts/998954742259493/?mibextid=wwXlfr&rdid=GXGznmuaflL1uDFOT#>

მოსახლეობის მცირე რაოდენობას მოიცავს. აქ ყურადღება გამახვილებულია მხოლოდ ვიზუალურ მხარეზე და ხალხის რაოდენობაზე და არა პროტესტის არსსა და მიზანზე, რომელიც საერთოდ არ არის ნახსენები, აღწერაშიც კი.

ვიდეომასალაში, რომელიც ტელეარხ „იმედის“ ოფიციალურ ფეისბუქ გვერდზეა გამოქვეყნებული ⁹, დაფიქსირებულია სიტყვიერი კონფლიქტი სასწრაფო დახმარების ეკიპაჟთან, ხოლო ვიდეორგოლის სათაურში კონფლიქტი ფორმულირებულია ისე, როგორც - თავდასხმა. აღნიშნული ტერმინი და ქმედების აღწერა, ამდაგრებს საზოგადოების ემოციურ მდგომარეობას. სიტუაცია კი შესაძლოა განიხილებოდეს ამგვარად ინფორმაციის შინაარსობრივი მხარის ან ფაქტის შეცვლით გადმოცემულია ფაქტის ინტერპრეტაცია, რომელიც გავლენას ახდენს საზოგადოების აღქმაზე და ინფორმაციის მიმღებლობაზე. შედეგად, სათაურსა და ვიდეოს შორის სხვაობა აძლიერებს საზოგადოების განსხვავებულ დამოკიდებულებასა და აღქმას აქციის მონაწილეთა მიმართ.

სტატიაში: „რადიკალური ოპოზიციის მხრიდან პროვოცირებული აგრესია“ ¹⁰ აშკარად შეინიშნება სათაურშივე ინტერპრეტაციული ჩარჩო, მასში გამოყენებული სიტყვათა ერთობა, ტონი და შინაარსი წინასწარი შემზადების საფუძველს აძლევს მკითხველს იმის შესახებ, რომ ოპოზიციური პარტია - აგრესიის მაპროვოცირებელი ძალაა. შესაბამისად, ამგვარი მიდგომა აუდიტორიას არ უტოვებს მეტ ახსნასა და ფიქრს, გარდა იმისა რომ საპროტესტო პროცესებში ძალადობის მთავარი წყარო-ოპოზიციია.

კვლევისას ტელეკომპანია „იმედის“ საინფორმაციო სიუჟეტში ¹¹ – „მარშები მაიდნის სცენარით“ – შეინიშნება ისეთი შეფასების ფორმულირებები, როგორიცაა: „პროფესიული მარშები“, „მაიდნის სცენარი“, „ფერადი რევოლუციები“, „რადიკალები“. აღნიშნული ტერმინოლოგია საინფორმაციო სიუჟეტის

⁹ იმედი 2024 წლის 12 ნოემბერი

<https://www.facebook.com/watch/?mibextid=wwXlfr&v=1089679189355962&rdid=LCDUUX3pv32T5AJ8>

¹⁰ 2024 წლის 5 დეკემბერი <https://www.imeri.ge/ge/video/177330/radikaluri-opozitsiis-mkhridan-provotsirebuli-agresia>

¹¹ იმედი 2024 წლის 16 დეკემბერი <https://www.imeri.ge/ge/video/178393/marshebi-maidnis-stsenarit>

სათაურშივე მიუთითებს აუდიტორიას პოლიტიკური აქტორების ნეგატიურ ქმედებაზე. აღნიშნული ტერმინები კი, დაკავშირებულია არასტაბილურობასთან, ოპოზიციური პარტიის ძალადობრივ ქმედებასთან და მათ მიერ მართულ პროცესთან. ამგვარი დასათაურება კი პროცესს წარმოაჩენს როგორც, წინასწარ დაგეგმილ, არალეგიტიმურ აქტივობას და არა როგორც მოქალაქეთა მიერ გამოხატულ უკმაყოფილებას. ამგვარი ნარატივი კი ერთგვარი წახალისებაა საზოგადოების, რათა ხელი შეუწყოს ოპოზიციური პარტიის მიმართ ნეგატიურად განწყობას.

ტელეკომპანია „იმედის“ მორიგი საინფორმაციო სიუჟეტი გვხვდება სათაურით „ახალგაზრდებს ამოფარებული ოპოზიცია“¹². აღნიშნული სიუჟეტის სათაური და მისი ტექსტუალური მასალა პროცესის შესახებ გარკვეულ ინტერპრეტაციულ კონტექსტს ქმნის, რომლის შემჩნევაც მარტივია. სათაურში გამოყენებული სიტყვათა ერთობა: „ახალგაზრდებს ამოფარებული ოპოზიცია“ მიგვანიშნებს აქციებისადმი უარყოფითად განმსჭვალულ საზოგადოებაზე, რომელიც თავისი „ნეგატიური“ სურვილებისთვის იყენებს ახალგაზრდებს. სიუჟეტის ტექსტში ნახსენებია, რომ „ოპოზიცია ძალადობრივ ქმედებაზე პასუხისმგებლობას ისევ არ იღებს“ სიტუაციის მსგავსი ფორმულირება ქმნის ძალადობრივი ქმედების წინათგრძნობას. საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ არსებულ სიუჟეტში არის რამდენიმე ნარატივი, რომელიც ძირითადად მიმართულია ოპოზიციური პარტიის უარყოფითად მხილებისკენ, მათი პროტესტის ლეგიტიმურობის ეჭვქვეშ დაყენებისკენ. მაშასადამე, ზემოაღნიშნული ტონი, შინაარსი, აუცილებლად იმოქმედებს საზოგადოებრივ აზრსა და აღქმაზე ოპოზიციური პარტიის მიმართ და პროტესტზე.

¹² იმედი 2024 წლის 16 დეკემბერი <https://www.imeri.ge/ge/video/178392/akhalgazrdebs-amoparebuli-opozitsia>

3.2. ტელეკომპანია „ფორმულას“ მასალების ანალიზი

აღნიშნული მედიასაშუალების ოფიციალურ ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებული საინფორმაციო სიუჟეტის კონტენტ-ანალიზის შედეგად, გამოვლინდა, რომ სიუჟეტის მთავარი და საკვანძო მოცემულობა მდგომარეობს Human Right Watch-ის დასკვნაზე დაყრდნობით. სათაურში ორგანიზაციის შეფასება წარმოდგენილია დასკვნის სახით, რაც საზოგადოებაში ქმნის წინასწარი ინტერპრეტაციის ეფექტს.

სიუჟეტში ხშირად ვხვდებით პოლიციის ქმედებებზე გამახვილებულ მოსაზრებებს, ასევე, პარალელურად, აქცენტი კეთდება აქციის დაზარალებულ მონაწილეებზე, რაც ქმნის პოლიციელების მოძალადეობის სურათს. ხაზგასმაც ხდება სასამართლო პროცესების ზედაპირულობისა და სახელმწიფოს მხრიდან უგულებელყოფაზე. აღნიშნული ნარატივები კი საზოგადოებას უქმნის აზრსა და ვარაუდს იმის შესახებ, რომ პოლიცია - მოძალადეა, ხოლო სახელმწიფო-არალეგიტიმური.

საანალიზო ტექსტში „4 ოპოზიციური პარტია კალასსა და EU-ის საგარეო მინისტრებს ქვეყანაში არსებულ ვითარებაზე მიმართავენ“, ¹³ მასში მკვეთრად შეინიშნება „რეჟიმის დელეგიტიმაციის“ ნარატივი, რომელშიც არჩევნები წარმოდგენილია როგორც გაყალბებული პროცესი, ხოლო სახელმწიფოს მმართველობა წარმოდგენილია არაკანონიერ პოლიტიკურ ძალად. საბოლოოდ, ტექსტში მარტივად შეგვიძლია ამოვიცნოთ ისეთი შინაარსის და ტონის აღმნიშვნელი პარალელები, რომლებიც დაკავშირებულია პოლარიზებულ ნარატივთან, რადგან პოლიტიკური პროცესი სრულად წარმოდგენილია როგორც სისტემური რეპრესია. ყოველივე ის სიტყვათა და ტერმინთა ერთობა, რომელიც აღნიშნულ სტატიაშია გამოყენებული, შესაძლოა საზოგადოებისთვის წარმოადგენდეს შიშზე დაფუძნებულ აღქმას, რადგან ის ტერმინები, რომლებიც გვხვდება: „წამება“, „დაკავება“, „ტერორი“, „ბანდები“ ცხადყოფს რეჟიმის ხასიათსა და მნიშვნელობას.

¹³ ფორმულა 2024 წლის 14 დეკემბერი <https://formulanews.ge/News/121641>

მასალა – „აქციებზე განვითარებულ მოვლენებზე ინფორმაციის გასაზიარებლად სოციალური ქსელი შეიქმნა“¹⁴ – გამოქვეყნებულია ტელეკომპანია „ფორმულას“ მთავარ ვებ-გვერდზე. აღნიშნული სტატია ნათლად აღგვიწერს იმ ფაქტს, რომ იკვეთება დელეგიტიმაციის ნარატივი, რომლის გათვალისწინებითაც ტრადიციული მედია მოხსენებულია დეზინფორმატორად, ხოლო მოქალაქეების მიერ გავრცელებული ინფორმაცია – სანდო წყაროდ, რისი საბაზიც გახდა აღნიშნული ახალი სოციალური ქსელის შექმნა. ასევე, ტექსტში შეინიშნება ის ფაქტი, რომ ტრადიციული მედია მოხსენებულია რუსული ბოტის სახელწოდებით. აღნიშნული შინაარსი ტექსტისა კი ემსახურება ფაქტს, რომელიც ცალსახად მიანიშნებს მანიპულაციურ ნარატივზე.

ინტერპრეტაციული ჩარჩო, რომელიც ამ შემთხვევაში მოიაზრებს სათაურის განსხვავებულ მნიშვნელობასა და უშუალოდ ტექსტის სულ სხვა კონტექსტს. მხოლოდ სათაურით თუ ვიმსჯელებთ, სიტუაცია ნეიტრალურია, თუმცა სტატიას თუ ბოლომდე მივყვებით და წავიკითხავთ, რეალურად მივხვდებით, რომ სიტუაცია გაცილებით სხვაგვარადაა, რამაც საზოგადოების განსხვავებული შეხედულება შეიძლება გამოიწვიოს.

ტელეკომპანია „ფორმულას“ ვებ-გვერდზე გამოქვეყნებულ კიდევ ერთ მასალაში: „როგორ დაგეგმა ქართულმა ოცნებამ მშვიდობიანი დემონსტრანტების სისტემური წამება“.¹⁵ მთავარი მიზანი არის, რომ სამართალდამცავი ორგანოები წარმოგვიჩინონ უფლებადამრღვევ პირებად, ხოლო აქციის მონაწილნი ისე როგორც-უფლებადამრღვევად მოქალაქეებად. ტექსტში მკაფიოდ შესამჩნევია ისეთი ტერმინები, რომლებიც ემოციურად შესაძლოა მეტად მოქმედებდეს საზოგადოების ნაწილზე. „უსაფუძვლოდ აკავებდნენ“, „ძალადობრივი და უკანონო მეთოდებით ჩახშობა“, „უსაფრდებოდნენ“. სიტყვათა ეს კომბინაცია იწვევს საზოგადოებრივი აზრის ცვლილებას და ემოციურად ძლიერ მანიპულაციას. ასევე, სათაურიდანვე ხდება აღქმადი სტატიის მთავარი მიზანი – გამოიწვიოს მეტი

¹⁴ფორმულა 2024 წლის 12 დეკემბერი <https://formulanews.ge/News/121550>

¹⁵ ფორმულა 2024 წლის 18 დეკემბერი

<https://formulanews.ge/News/121782>

აგრესია საზოგადოებაში შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლების წინააღმდეგ. ყოველივე ეს კი ქმნის დეზინფორმაციული ნარატივის იმ ელემენტებს, რომლებიც განზრახ ემოციური გავლენის მოსახდენად შეგვიძლია მივიჩნიოთ.

ტელეკომპანია „ფორმულას“ მიერ გაშუქებული საინფორმაციო ვიდეორეპორტაჟი¹⁶ გაჯერებულია ისეთი ტერმინოლოგიით, რომლებიც უსათუოდ იქონიებს გავლენას აუდიტორიაზე. ნახსენებია „სისასტიკე“, „მიზანმიმართული ხელშეშლა“, „დანაშაული“ „აღყაში მოქცევა“. სიტყვათა და ტერმინოლოგიათა ეს ერთობლიობა საზოგადოებაში აყალიბებს იმ აზრსა და მიმართულებას რომ, არსებული სახელმწიფო უწყებები, ყველა ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, ეყრდნობა პროტესტის მონაწილეებს. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ აღნიშნული ტექსტუალური მასალა წარმოადგენს უფლებადამცველი ორგანიზაციის ოფიციალურ პოზიციას და არა ფაქტობრივ ინფორმაციას. ამიტომაც, მასალა რთულია შეფასდეს ისე, როგორც დეზინფორმაცია ან აუცილებლად-სანდო. თუმცა, იგი თვალსაჩინოდ გადმოგვცემს „სახელმწიფო რეპრესიებს“. ყოველივე ამან კი შესაძლოა გამოიწვიოს აუდიტორიის უარყოფითი განწყობა სახელმწიფოს საწინააღმდეგოდ. ასევე, მეტი დამაჯერებლობისთვის, სტატიის სათაურში მოცემულია „საიას“ დასკვნა როგორც მეტად სარწმუნო. შინაგან საქმეთა სამინისტრო ნაცვლად მართლწესრიგის დაცვისა, ჩადის დანაშაულს“. აღნიშნული სათაური კი მკითხველს აუცილებლად შეუქმნი სგანწყობას, რომ ისინი მართლაც სასტიკად ექვეიან აქციის მონაწილეებს.

ტელეარხ „ფორმულას“ მიერ გამოქვეყნებულ სტატიაში სათაურით-„ეუთო/ოდირი სამართალდამცავების ქმედება არღვევს მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებას“¹⁷ აუდიტორიას აუცილებლად აძლევს იმის საბაზს, რომ დასაწყისშივე გააკეთოს კონკრეტული დასკვნები სამართალდამცავების ქმედებასა და შექმნილ ვითარებაზე. Entman-ის ფრეიმინგის თეორიის მიხედვით, ინფორმაციის შერჩევა კონკრეტული ტერმინებით და შესაბამისად, ამ ელემენტების გამოვლენა,

¹⁶ ფორმულა 2024 წლის 2 დეკემბერი <https://formulanews.ge/News/120928>

¹⁷ ფორმულა 2024 წლის 30 ნოემბერი <https://formulanews.ge/News/120782>

ზემოქმედებს საზოგადოების აღქმაზე. ამასთანავე, საერთაშორისო ორგანიზაციის სახელის გამოყენება სათაურშივე ზრდის ინფორმაციის ლეგიტიმურობის ხარისხს. ამ გზით კი მკითხველი იღებს ინფორმაციას საერთაშორისო ინსტიტუციის სახით. ყოველივე ზემოაღნიშნული ფაქტის შედეგად, სათაურმა შესაძლოა მოახდინოს გავლენა საზოგადოების ემოციურად სწორ აღქმაზე.

საკვლევ მასალაში - „შინაგან საქმეთა სამინისტრო 2-3 დეკემბრის ღამითაც აგრძელებდა აქციის ძალადობრივი , უკანონო მეთოდებით ჩახშობას“.¹⁸ იკვეთება საპროტესტო ჯგუფების დელეგიტიმაციისა და სამართალდამცავი ორგანოების არაკანონიერი ქმედების შესახებ ინფორმაცია. ტექსტში შეინიშნება ისეთი შეფასებითი სიტყვები, რომელიც ხაზს უსვამს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ქმედებებს. მასში ნაკლებად ვხედავთ საპირწონე პოზიციებს, რაც მეტად აღრმავებს შერჩევითი ინფორმაციის კონტექსტს. შინაგან საქმეთა სამინისტროს განცხადებით, სამართალდამცველთა ქმედება ყველა ჯერზე კანონიერი იყო, თუმცა სტატიის თავში ფოტოსურათი ამას არ გვეუბნება. შესაბამისად, საზოგადოება სტატიის წაკითხვამდე აღიქვამს იმ ფაქტს, რომ პოლიციის თანამშრომლები ძალისმიერი მეთოდით „უმკლავდებოდნენ“ აქციის მონაწილეებს.

„ფორმულას მიერ გამოქვეყნებულ სტატიაში - „როგორ დაგეგმა ქართულმა ოცნებამ მშვიდობიანი დემონსტრანტების სისტემური წამება“¹⁹ ფართოდ გამოიყენება ისეთი ტერმინოლოგია, რომელიც მკითხველზე მძიმე ემოციურ გავლენას იწვევს. ამგვარი ფორმულირებები როგორიცაა - „ბრუტალური მეთოდები“, „წამების სისტემა“, „დამრბევი ჯგუფები“, „ფიზიკური ანგარიშსწორება“, ყველა ამ ტერმინოლოგიათა ერთობლიობა ქმნის ერთ

¹⁸ ფორმულა 2024 წლის 3 დეკემბერი

<https://formulanews.ge/News/121010>

¹⁹ 2024 წლის 18 დეკემბერი

<https://formulanews.ge/News/121782>

კონკრეტულ სიტუაციას – წარმოაჩინოს არსებული რეჟიმი უფლებადამრღვევ ორგანოდ, ხოლო, მოქალაქეები – ძალადობის მსხვერპლად. ყოველივე ეს კი სახელმწიფოს მიმართ უარყოფით დამოკიდებულებას ქმნის და საზოგადოებაში მათ მიმართ ერთგვარ ზიზღსაც კი იწვევს. საანალიზო ტექსტში კი ორი განსხვავებული აზრია, შინაგან საქმეთა სამინისტრო აცხადებს, რომ პოლიციელები არიან დაზარალებულნი მოქალაქეების ძალადობის გამო, ხოლო არასამთავრობო ორგანიზაციის კომენტარი ცხადყოფს, რომ სახელმწიფო აწყობს რეპრესიებს. ამგვარი წარმოდგენა ქმნის კრიტიკულ ჩარჩოს და მკითხველს სთავაზობს ინტერპრეტაციას, რომლის მიხედვითაც სამართალდამცავები წარმოდგენილნი არიან უარყოფით აქტორებად, ხოლო დემონსტრანტები – მსხვერპლად. მსგავსი ნარატივები კი დატვირთულია ემოციურად მძიმე ფონით, ეს კი ხელმშეწყობი კომპონენტია აუდიტორიის პოლარიზაციისთვის და იმავე მოვლენის განსხვავებული ინტერპრეტაციის აღქმისთვის.

დასკვნა

აღნიშნული კვლევის მთავარ მიზანს წარმოადგენდა ტელეკომპანია „იმედისა“ და ტელეკომპანია „ფორმულას“ სიუჟეტების, საინფორმაციო გამოშვებების, სტატიებისა და ფოტო-ვიდეო მასალის მიხედვით დეზინფორმაციული ნარატივების გამოაშკარავება. კვლევისას შესწავლილი მედიასაშუალებების მიხედვით, მოკვლეულ იქნა 2024 წლის ნოემბერ-დეკემბრის პერიოდის აქციები, სადაც მრავლად გამოვლინდა დეზინფორმაციული ნარატივის სახეები. ზემოაღნიშნული საკვლევი თემა ცალსახად მნიშვნელოვანია, რადგან იგი აჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება გამოვლინდეს განსხვავებები არა მხოლოდ თემების შერჩევაში არამედ მათი გავრცელების და აღწერის ფორმებში.

ჩატარებული კვლევის საფუძველზე, დადასტურდა ჰიპოთეზა, რომ ორივე მედიასაშუალება აშუქებდა ერთი და იმავე მოვლენას განსხვავებული ინტერპრეტაციით, რაც მათი სარედაქციო პოლიტიკიდან გამომდინარეობდა. კვლევისას გამოვლინდა უამრავი ნარატივი, რომელმაც ორივე ტელეარხის ინფორმაციაში იჩინა თავი.

ტელეკომპანია „იმედი“ ნაკლები კრიტიკით და ნეგატიური დამოკიდებულებით გადმოგვცემდა მოვლენების ეპიცენტრში მიმდინარე მოვლენებს, ყურადღება მათი მხრიდან მახვილდებოდა მხოლოდ და მხოლოდ დემონსტრანტებსა და მათ საქციელზე. სამართალდამცველთა და შინაგან საქმეთა სამინისტროზე მიუთითებდნენ მხოლოდ პოზიტიური დასკვნის შემთხვევაში, ხოლო აქციათა მონაწილეებს მიაწერდნენ ყველა მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას.

აშკარა და თვალსაჩინო აქცენტები კეთებოდა „იმედის“ დრონით გადაღებული ფოტოებით აქციაზე მყოფი ადამიანების რაოდენობაზე, რომელიც გადაღებული იყო ერთ კონკრეტულ მოჭრილ სივრცეში, ხოლო „ფორმულა“ ყოველთვის აქვეყნებდა გაშლილ, მთლიან კადრს. ყოველივე წვრილმანი მიუთითებს კრიტიკულ სიტუაციებში თავიანთ სასარგებლოდ გავრცელებულ დეზინფორმაციულ ნარატივებზე.

კვლევის ფარგლებიდან გამომდინარე, მარტივია იმის თქმაც, რომ ტელეკომპანია „ფორმულა“ მუდმივად ცდილობდა ფაქტების წარმოჩენას დემონსტრანტების მხრიდან, მათი თვალთახედვის არედან და მათ ინტერესების წასახალისებლად, რისთვისაც დასათაურებაში მუდმივად იყენებდა არასამთავრობო ორგანიზაციის სიტყვებს, რომლებიც აუდიტორიას უქმნიდა მეტად სარწმუნო ინფორმაციის განცდას.

კვლევის შედეგებმა ნაწილობრივ დაადასტურა ის ფაქტი, რომ შესაძლებელია ორი მედიასაშუალება ერთსა და იმავე ფაქტს სრულიად განსხვავებული ფორმულირებით აშუქებდეს, რაც რეალურად აქ ჩამოთვლილ ყველა მაგალითში მკაფიოდ გამოჩნდა. ეს კი გავლენას ახდენს აუდიტორიის მიერ ინფორმაციის სწორად მიღებასა და აღქმაზე. შესაბამისად, კვლევამ გამოავლინა, თუ რა საშუალებებით ხდება ქართულ რეალობაში ამა თუ იმ კრიტიკული სიტუაციის წარმოჩენა განსხვავებული ჩარჩოებით. ზოგჯერ უნებლიედ, ზოგჯერ განზრახ, ზოგჯერ კი უბრალოდ განსხვავებული ინტერპრეტაციითა და ჩარჩოთი.

კვლევის ერთ-ერთ შეზღუდვად და დაბრკოლებად შესაძლოა მოაზრებოდეს შერჩეული პერიოდი და მედიაში არსებული მაგალითების სიმწირე, თუმცა შერჩეული მასალა აღმოჩნდა საკმარისი და სარწმუნო იმისათვის, რომ კვლევა საბოლოო ჯამში ყოფილიყო სრულყოფილი და მთავარი მიზანი შესრულებულიყო.

ბიბლიოგრაფია

Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking*. Council of Europe.

Entman, R. M. (1993) Framing toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 43 (4), 51-58

Sunstein, C. R. (2007). *Republic.com 2.0*. Princeton University Press.

Pariser, E. (2011). *The Filter Bubble: What the Internet Is Hiding from You*. Penguin Press.

Entman, R. M. (1993). *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm*. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory* (6th ed.). London: SAGE Publications.

¹ იმედი 2024 წლის 29 ნოემბერი. „ ვითარება პარლამენტთან, სადაც საპროტესტო აქცია მიმდინარეობს „ <https://imedinews.ge/ge/politika/364198/vitareba-parlamenttan-sadats-saprotesto-aqtsia-mimdinareobs-live>

² იმედი 2024 წლის 30 ნოემბერი. „აქციის მონაწილეებმა „იმედის“ გადამღებ ჯგუფს პიროტექნიკა ესროლეს დაშავებულია ტელეკომპანიის ჟურნალისტი „ <https://imedinews.ge/ge/sazogadoeba/364346/aqtsiis-monatsileebma-imedis-gadamgeb-jgups-piroteqnika-esroles-dashavebulia-telekompaniis-jurnalisti>

³ იმედი 2024 წლის 5 დეკემბერი. „ელენე ხოშტარიამ აღიარა, რომ თავად არის ორგანიზატორი იმ საპროტესტო აქციების, სადაც სამართალდამცველების წინააღმდეგ პიროტექნიკას და ბლაგვ საგნებს იყენებენ“ <https://www.imedi.ge/ge/video/177329/elene-khoshtariam-agiara-rom-tavad-aris-organizatori-im-saprotesto-aqtsiebis-sadats-samartaldamtsvelebis-tsinaagmdeg-piroteqnikas-da-blagv-sagnebs-ikeneben>

⁴ იმედი 2024 წლის 2 დეკემბერი. „აქციაზე სამართალდამცველებს გაურკვეველი საგანი ესროლა მცირეწლოვანმა „ <https://www.imedi.ge/ge/video/176992/aqtsiaze-samartaldamtsvelebs-gaurkveveli-sagani-esrola-mtsiretslovanma>

⁵ იმედი 2024 წლის 2 დეკემბერი. „ ჯანდაცვის მინისტრის განცხადებით, აქციებიდან კლინიკაში 37 ადამიანი გადაიყვანეს „

- <https://www.imeri.ge/ge/video/177021/jandatsvis-ministris-gantskhadebit-aqtsiebidan-klinikebshi-37-adamiani-gadaikvanes>
- 6 იმედი 2024 წლის 12 დეკემბერი. „მიხეილ სააკაშვილი ადასტურებს, რომ ქვეყანაში მიმდინარე საპროტესტო აქციები პოლიტიზებულია „
<https://www.imeri.ge/ge/video/177992/mikheil-saakashvili-adasturebs-rom-qvekanashi-mimdinare-saprotesto-aqtsiebi-politizებულიia>
- 7 იმედი 2024 წლის 4 დეკემბერი. „როგორ ვითარდებოდა მოვლენები საპროტესტო აქციაზე მთელი დამის განმავლობაში“
<https://www.imeri.ge/ge/video/177203/rogor-vitardeboda-movlenebi-saprotesto-aqtsiaze-mteli-gamis-ganmavlobashi>
- 8 2024 წლის 24 ნოემბერი. „რადიკალების აქცია „
<https://www.facebook.com/100064349305267/posts/998954742259493/?mibextid=wwXlfr&rdid=GXGznmuafL1uDFOT#>
- 9 იმედი 2024 წლის 12 ნოემბერი. „აქციის მონაწილეები სასწრაფოს თანამშრომლებს თავს დაესხნენ „
<https://www.facebook.com/watch/?mibextid=wwXlfr&v=1089679189355962&rdid=LCDUUx3pv32T5AJ8>
- 10 2024 წლის 5 დეკემბერი. „რადიკალური ოპოზიციის მხრიდან პროვოცირებული აგრესია „<https://www.imeri.ge/ge/video/177330/radikaluri-opozitsiis-mkhridan-provotsirebuli-agresia>
- 11 იმედი 2024 წლის 16 დეკემბერი. „მარშები მაიდნის სცენარით“
<https://www.imeri.ge/ge/video/178393/marshebi-maidnis-stsenarit>
- 12 იმედი 2024 წლის 16 დეკემბერი.- „ახალგაზრდებს ამოფარებული ოპოზიცია „
<https://www.imeri.ge/ge/video/178392/akhalgazrdebs-amoparebuli-opozitsia>
- 13 ფორმულა 2024 წლის 14 დეკემბერი. „4 ოპოზიციური პარტია კალასს, EU-ის საგარეო მინისტრებს ქვეყანაში არსებულ ვითარებაზე მიმართავენ „
<https://formulanews.ge/News/121641>
- 14 ფორმულა 2024 წლის 12 დეკემბერი. „აქციებზე განვითარებულ მოვლენებზე ინფორმაციის გასაზიარებლად სოციალური ქსელი შეიქმნა“
<https://formulanews.ge/News/121550>

- ¹⁵ ფორმულა 2024 წლის 18 დეკემბერი. „როგორ დაგეგმა ქართულმა ოცნებამ მშვიდობიანი დემონსტრანტების სისტემური წამება „
<https://formulanews.ge/News/121782>
- ¹⁶ ფორმულა 2024 წლის 2 დეკემბერი. „საია შინაგან საქმეთა სამინისტრო ნაცვლად მართლწესრიგის დაცვისა, ჩადის დანაშაულს“
<https://formulanews.ge/News/120928>
- ¹⁷ ფორმულა 2024 წლის 30 ნოემბერი „ ეუთო/ოდირი სამართალდამცავების ქმედება არღვევს მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებას „
<https://formulanews.ge/News/120782>
- ¹⁸ ფორმულა 3 დეკემბერი „შსს 2-3 დეკემბრის დამითაც ცდილობდა აქციის ძალადობრივი, უკანონო მეთოდებით ჩახშობას“
<https://formulanews.ge/News/121010>
- ¹⁹ ფორმულა 2024 წლის 18 დეკემბერი . „როგორ დაგეგმა ქართულმა ოცნებამ მშვიდობიანი დემონსტრანტების სისტემური წამება
<https://formulanews.ge/News/121782>

